

ปัจจัยพื้นฐานครอบครัวและความฉลาดทางอารมณ์ที่มีอิทธิพล
ต่อพฤติกรรมการแสดงออกของนิสิตพยาบาลศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยบูรพา

Impact of Family Background and Emotional
Intelligence on Social Behavior of Undergraduate
Nursing Students, Burapha University

นุจรี ไชยมงคล* Ph.D
Nujjaree N. Chaimongkol Ph.D

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยพื้นฐานครอบครัวและความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อพฤติกรรมการแสดงออกของนิสิตพยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา เก็บข้อมูลนิสิตชั้นปีที่ 3 และ 4 ภาคปกติทุกคนที่ยินดีให้ความร่วมมือมีจำนวน 253 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบบันทึกข้อมูลทั่วไปและปัจจัยพื้นฐานครอบครัว แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ และแบบประเมินพฤติกรรมแสดงออกของวัยรุ่น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่านิสิตที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะมีพฤติกรรมแสดงออกที่ไม่เหมาะสมน้อย ($r = -.63, p < .001$) และเมื่อจำแนกความฉลาดทางอารมณ์เป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข พบว่ามีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมแสดงออกที่ไม่เหมาะสมด้วยเช่นกัน ($r = -.43, p < .001, r = -.58, p < .001$, และ $r = -.61, p < .001$, ตามลำดับ) ทั้งนี้พบว่าปัจจัยพื้นฐานทางครอบครัวไม่

มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมแสดงออก ตัวแปรอิสระเพียงตัวเดียวคือความฉลาดทางอารมณ์ที่สามารถทำนายพฤติกรรมแสดงออกของนิสิตพยาบาลได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมแสดงออกของนิสิตพยาบาลได้ร้อยละ 40.0 ดังนั้นสถาบันการศึกษาพยาบาลควรจัดการศึกษาให้นิสิตพยาบาล โดยมีโปรแกรมการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้นิสิตมีโอกาสพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้มีการแสดงพฤติกรรมแสดงออกได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ปัจจัยพื้นฐานครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ พฤติกรรมแสดงออก นิสิตพยาบาล

Abstract

This survey research was to examine impact of family background and emotional intelligence on the social behavior of undergraduate nursing students. The sample included 253 junior and senior nursing students, Burapha University. Data were

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการพยาบาลแม่และเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

collected by using a demographic and family background record, and two questionnaires of the Emotional Intelligence's Scale and the Adolescent Social Behavior's Scale. Statistical techniques included frequencies, percents, standard deviations, Pearson's correlation coefficients, and multiple regression analyses. Results of the study revealed that the students who had high emotional intelligence would have low inappropriate social behavior ($r = -.63, p < .001$). Three dimensions of emotional intelligence, including good, smartness and happiness, were also negatively associated with the inappropriate behavior ($r = -.43, p < .001, r = -.58, p < .001, \text{ and } r = -.61, p < .001, \text{ respectively}$). However, there was no significant correlation between family background and the behavior. Emotional intelligence was the only significant predictor of the students' behavior. It accounted for 40.0 % of the variance in the behavior. These findings suggested that nursing institutes should provide environments and learning activities to the students to enhance and increase their emotional intelligence resulting in lower their inappropriate social behavior.

Keywords : Family background, Emotional intelligence, Social behavior, Nursing students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรืออาการ ที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึกเพื่อตอบสนองสิ่งเร้า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) การแสดงพฤติกรรมของบุคคลโดยทั่วไปเกิดจากการมีวุฒิ

ภาวะและการเรียนรู้ เมื่อบุคคลมีความพร้อมทางร่างกาย ก็จะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ตามวัยของคน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าปัจจัยทางสรีระและชีววิทยามีส่วนสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล ส่วนการเรียนรู้นั้น เป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งต่อพฤติกรรม เพราะทำให้บุคคลสามารถปรับพฤติกรรมการแสดงออกของตนให้เหมาะสม และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้ มีปัจจัยหลากหลายที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมการแสดงออกในทางบวกหรือทางลบ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสรีรวิทยา ปัจจัยทางด้านครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านทัศนคติ (ถวิล ธาราโกชน์ และ ศรัณย์ คำวิสุข, 2545) ปัจจัยทั้งหลายนั้นจะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา แต่ละบุคคลจะมีพฤติกรรมแสดงออกแตกต่างกันตามแต่สิ่งเข้าหรือสิ่งที่เป็นต้นเหตุ สาเหตุที่เหมือนกันอาจจะมีพฤติกรรมแสดงออกต่างกัน ตัวอย่างเช่น มีคนมาต่อว่าให้เสียหายคนหนึ่งอาจมีพฤติกรรมต่่าได้กลับไป อีกคนหนึ่งอาจเดินหนีเข้าบ้านปิดประตู และอีกคนหนึ่งอาจเสียใจร้องไห้เป็นต้น บางครั้งสาเหตุที่แตกต่างกันอาจมีพฤติกรรมแสดงออกเหมือนกัน ตัวอย่างเช่น การฆ่าตัวตายของหนุ่มสาวที่อยู่ในวัยเรียน อาจมีสาเหตุมาจากไม่สมหวังในความรัก หรือบางคนอาจมีสาเหตุมาจากความเครียดจากผลการเรียนที่ตกต่ำอย่างมาก หรือบางคนอาจคิดว่าพ่อแม่ไม่รัก เป็นต้น การที่บุคคลจะมีพฤติกรรมแสดงออกต่างๆ เหมาะสมตามที่สังคมยอมรับได้นั้น ส่วนหนึ่งและเป็นส่วนใหญ่มาจากการที่บุคคลนั้นมีความเป็นผู้ใหญ่เพียงพอ (maturity) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ (emotional maturity) หรืออาจกล่าวโดยรวมได้ว่าพฤติกรรมแสดงออกของบุคคลที่เหมาะสมหรือไม่ นั้นจะขึ้นอยู่กับความฉลาดทางอารมณ์ (emotional intelligence) ของบุคคลนั้นๆ นั่นเอง

(กรมสุขภาพจิต, 2543)

ในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา นักจิตวิทยาให้ความสำคัญกับการศึกษาและวัดความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient ; EQ) โดยเชื่อว่าความเก่งและความฉลาดทางด้านสติปัญญาหรือที่คุ้นเคยกันดีในชื่อ IQ (Intelligence Quotient) มีส่วนเกี่ยวข้องกับประมาดร้อยละ 20 เท่านั้นในการที่จะทำให้นักบุคคลสามารถดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ที่เหลือเป็นปัจจัยด้านอื่นรวมทั้งความฉลาดทางอารมณ์ (กรมสุขภาพจิต, 2543 ; Bar-On, 1997) และจากการศึกษา กันทว่า และสังเกตุ จากนักวิจัยทางด้านความฉลาดทางอารมณ์ ได้ให้ข้อสังเกตว่าการแสดงพฤติกรรมต่างๆ จะขึ้นอยู่กับความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคลนั้น ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง จะสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมได้อย่างดีและเหมาะสม มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (Berk, 2003) ยิ่งไปกว่านั้นคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงมักพบว่าเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต มีความสุขทั้งในเรื่องของครอบครัว และ หน้าที่การงาน เป็นผู้ที่มีความมีน้ำมีตาและได้รับการยอมรับในสังคม (กัลยา นาคเพ็ชร และ วรณเพ็ญ อินทร์แก้ว, 2545)

ความฉลาดทางอารมณ์คือ ความสามารถทางอารมณ์ที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข (กรมสุขภาพจิต, 2543) นอกจากนี้คำว่า อีโมชันนัล ควอเทีย้น (Emotional quotient) ที่ใช้เพื่อหมายถึงความฉลาดทางอารมณ์แล้ว ยังมีคำอื่นๆ ที่ใช้ในความหมายเดียวกันนี้ ได้แก่ Emotional intelligence, Emotional ability, Interpersonal intelligence, และ Multiple intelligence เป็นต้น แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ (กรมสุขภาพจิต, 2543) คือ ดี เก่ง และสุข ดี หมายถึง

ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น สุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิตและมีความสุขสงบทางใจ คนที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหา มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีทักษะในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นคนมองโลกในแง่ดี มีแรงจูงใจที่จะมุ่งไปสู่ความสำเร็จ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในชีวิต และสามารถแสวงหาความสุขความเพลิดเพลินแก่ชีวิตอย่างเหมาะสมได้ ดังนั้นคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจึงเป็นทั้งคนเก่ง คนดี และมีความสุขในชีวิต

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล พบว่าการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาจะให้ความสำคัญในเรื่องของการเลี้ยงดูที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรม การแสดงออก มีเพียงส่วนน้อยที่กล่าวถึงปัจจัยพื้นฐานทางครอบครัว โดยพบว่าผู้ที่มาจากครอบครัวขยายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าผู้ที่มาจากครอบครัวเดี่ยว และไม่พบว่าค่าความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันในผู้ที่มีปัจจัยทางครอบครัวอื่นๆ ต่างกัน (กัลยา นาคเพ็ชร และ วรณเพ็ญ อินทร์แก้ว, 2545) ซึ่งผลการวิจัยนี้สามารถเชื่อมโยงได้ว่าผู้ที่มาจากครอบครัวขยายน่าจะมีการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมมากกว่าผู้ที่มาจากครอบครัวเดี่ยว แต่อย่างไรก็ดียังไม่ได้มีการทดสอบทางสถิติที่จะใช้อ้างอิงอย่างเป็นทางการได้ ส่วนการศึกษาที่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมนั้น โดยมากเป็นการศึกษา

ที่จำเพาะว่าเป็นพฤติกรรมลักษณะใด เช่นพฤติกรรมการทำงาน (ชลิตา รัตนชลธาร, 2545) การเรียน (สุดารัตน์ หนูอม, 2544) พฤติกรรมการตัดสินใจ (บัวทิพย์ ใจตรงดี, 2545) เป็นต้น ไม่พบการศึกษาพฤติกรรมการแสดงออกทั่วไปในสังคมกับความฉลาดทางอารมณ์

นิสิตพยาบาลเมื่อสำเร็จการศึกษาและทำงานเป็นพยาบาลแล้ว จะต้องพบปะผู้คนหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นผู้ป่วย ญาติ และผู้ร่วมงาน พฤติกรรมการแสดงออกโดยทั่วไปจึงเป็นสิ่งแรกที่คุณอื่นจะได้เห็น และในสถานการณ์จริงเราสามารถพบเห็นพยาบาลมีพฤติกรรมแสดงออกทั้งทางบวกและทางลบ แต่ในปัจจุบันไม่มีผลการวิจัยที่อธิบายถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแสดงออกนั้นๆ การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานครอบครัวและความฉลาดทางอารมณ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแสดงออกของนิสิตพยาบาล โดยศึกษานิสิตชั้นปีที่ 3 และ 4 เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพกับผู้ป่วยและญาติในหอผู้ป่วยจริง และได้พบผู้ร่วมงานทั้งในวิชาชีพพยาบาลและวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยจะทำให้ทราบอิทธิพลของปัจจัยพื้นฐานครอบครัว และความฉลาดทางอารมณ์ ที่มีต่อพฤติกรรมแสดงออกของนิสิตพยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา และเป็นแนวทางในการปรับการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ และพฤติกรรมที่เหมาะสมแก่นิสิตพยาบาลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

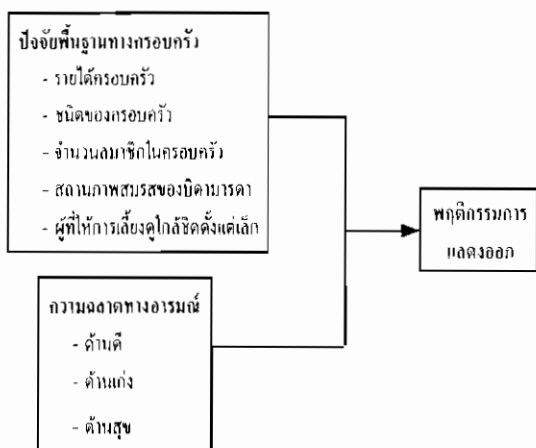
1. เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และพฤติกรรมแสดงออกของนิสิตพยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย

พื้นฐานครอบครัว และ ความฉลาดทางอารมณ์ กับ พฤติกรรมการแสดงออกของนิสิตพยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา

3. เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายของปัจจัยพื้นฐานครอบครัว และความฉลาดทางอารมณ์ ที่มีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมการแสดงออกของนิสิตพยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัยนี้ใช้แนวคิดเรื่องปัจจัยพื้นฐานครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และ พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลของกรมสุขภาพจิต (2547ก, 2547ข) ในการสร้างกรอบแนวคิด โดยเชื่อว่า ปัจจัย พื้นฐานทางครอบครัว และความฉลาดทางอารมณ์ จะส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล (ภาพที่ 1) เนื่องจากครอบครัวเป็นปัจจัยพื้นฐานที่หล่อหลอมให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ ตามสิ่งเร้าและสิ่งแวดล้อมในบ้าน และความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งที่พัฒนาต่อเนื่องมาตั้งแต่วัยเด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่บ้าน จนกระทั่งได้เข้าโรงเรียน มีเพื่อนมากมาย และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับเพื่อนได้ จนถึงในวัยที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาพยาบาลที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีอยู่ในวัยที่เป็นช่วงวัยรุ่น มีอายุอยู่ในช่วงประมาณ 17-20 ปี นับเป็นวัยที่สำคัญที่สุดวัยหนึ่งของชีวิต เพราะเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ มีพัฒนาการและการเจริญเติบโตหลายๆ ด้านพร้อมกัน โดยเฉพาะพัฒนาการด้านอารมณ์จะมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย และรุนแรง โกรธง่ายหายเร็ว สิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อมมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นการแสดงอารมณ์ และ จะส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกตามวัย (ทิพย์ภา เชมรุ้เชาวลิต, 2546)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ หากความสัมพันธ์แบบสหสัมพันธ์ และแบบการทำนายด้วยสมการถดถอย พหุคูณ ประชากรเป็นนิสิตพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ภาคปกติ) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 จำนวน 270 คน เก็บข้อมูลในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม 2548 การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากประชากรทั้งหมด ที่มีความเต็มใจและยินดีเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ได้ข้อมูลครบถ้วนที่สามารถวิเคราะห์ได้จำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 93.7 ส่วนที่เหลือ 17 คน (ร้อยละ 6.3) เป็นแบบสอบถามที่ได้ข้อมูลไม่ครบ ไม่ตอบ หรือไม่ส่งคืนแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบบันทึกข้อมูลทั่วไปและปัจจัยพื้นฐานครอบครัว แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ และแบบประเมินพฤติกรรมแสดงออกของวัยรุ่น

แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปและปัจจัยพื้นฐานครอบครัว ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อบันทึกข้อมูลทั่วไป

และลักษณะครอบครัวของประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ชั้นปีที่ศึกษาอยู่ในปัจจุบัน จำนวนพี่น้องที่เกิดจากบิดามารดาเดียวกัน ลำดับที่ของการเป็นบุตรในครอบครัว และ ผู้ที่ให้การเลี้ยงดูใกล้ชิดตั้งแต่เล็ก อาชีพของบิดาและมารดา สถานภาพสมรสของบิดามารดา รายได้ครอบครัว ชนิดของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบัน และบุคคลที่ส่งเสียให้การศึกษาเลี้ยงดู

แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับประชาชนไทยอายุ 18-25 ปี (กรมสุขภาพจิต, 2547ก) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวนทั้งสิ้น 52 ข้อ จำแนกเป็น ความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี 18 ข้อ ด้านเก่ง 18 ข้อ และด้านสุข จำนวน 16 ข้อ มีคะแนนรวมทั้งชุดอยู่ระหว่าง 52-208 ด้านดี 18-72 ด้านเก่ง 18-72 และด้านสุข 16-64 คะแนนรวมทั้งชุดยิ่งมาก หมายถึงมีระดับความฉลาดทางอารมณ์สูง และคะแนนรวมแต่ละด้านยิ่งมาก หมายถึงมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ในด้านนั้นๆ สูง ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha-coefficient) ในด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข และภาพรวม เท่ากับ .76, .79, .84 และ .91 ตามลำดับ

แบบประเมินพฤติกรรมแสดงออกของวัยรุ่น (กรมสุขภาพจิต, 2547ข) เป็นแบบสอบถามที่กรมสุขภาพจิตได้ดัดแปลงมาจาก Child Behavior Checklist (CBCL) ซึ่งพัฒนาโดย Robert Goodman จิตแพทย์ชาวอังกฤษ เพื่อให้เหมาะสมในการคัดกรองพฤติกรรมแสดงออกในวัยรุ่นไทย ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งสิ้น 25 ข้อ จำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 พฤติกรรมแสดงออกทางสังคม จำนวน 20 ข้อ ได้แก่ พฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ พฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง ปัญหาทางอารมณ์ และปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อน และส่วนที่ 2 พฤติกรรมสัมพันธ์ทางสังคม จำนวน 5 ข้อ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะไม่นับรวมคะแนนในส่วนนี้เนื่องจากเป็นพฤติกรรม

ที่เกี่ยวข้องกับการมีสัมพันธภาพในสังคมที่ไม่ใช่วัตถุประสงค์ของการศึกษาคั้งนี้ คะแนนรวมในส่วนที่เป็นพฤติกรรมการแสดงออกทางสังคมของวัยรุ่นมีคะแนนอยู่ระหว่าง 0-40 คะแนนรวมยิ่งน้อยหมายถึงมีพฤติกรรมการแสดงออกเหมาะสมมาก คะแนนรวมยิ่งมากจะหมายถึงมีพฤติกรรมการแสดงออกไม่เหมาะสม ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha coefficient) ของแบบประเมินในส่วนนี้มีค่าเท่ากับ .72

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย ของมหาวิทยาลัยบูรพาเรียบร้อยแล้วก่อนเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตจากคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในการเก็บข้อมูลจากนิสิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ภาคปกติ) ชั้นปีที่ 3 และ 4 จำนวน 270 คน ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากนิสิตในการตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและปัจจัยพื้นฐานครอบครัว ร่วมกับแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ และแบบประเมินพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่นแล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความครบถ้วนของข้อมูล

ในการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ร่วมโครงการวิจัย ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ผู้ร่วมโครงการวิจัยทราบถึงความสำคัญและวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดของแบบสอบถามและประเมินจนเข้าใจ ทั้งนี้ นิสิตผู้ร่วมโครงการมีสิทธิ์ที่จะปฏิเสธการตอบแบบสอบถามและแบบประเมิน หรือขอยกเลิกการร่วมโครงการวิจัยได้โดยไม่มีผลกระทบใดๆ ข้อมูลที่ได้จะนำเสนอเป็นภาพรวมโดยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในทุกกรณี แต่นิสิตสามารถขอใช้ผลการประเมินความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมแสดงออกให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองเป็นรายบุคคลได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยกำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยพื้นฐานครอบครัว โดยแจกแจงความถี่และร้อยละ
2. ค่ามัธยฐานและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน และคะแนนพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่น

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรข้อมูลทั่วไปและปัจจัยพื้นฐานครอบครัว ได้แก่ รายได้ครอบครัว ชนิดของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว สถานภาพสมรสของบิดามารดา ผู้ที่ให้การเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดตั้งแต่เล็ก และ คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ กับ คะแนนพฤติกรรมแสดงออกของนิสิตพยาบาล ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficients)

4. วิเคราะห์ตัวทำนายได้แก่ รายได้ครอบครัว ชนิดของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว สถานภาพสมรสของบิดามารดา ผู้ที่ให้การเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดตั้งแต่เล็ก และความฉลาดทางอารมณ์ ในการร่วมกันทำนายพฤติกรรมแสดงออกของนิสิตพยาบาล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยพื้นฐานครอบครัว นิสิตพยาบาลที่เข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้มีอายุเฉลี่ย 21.2 ปี (SD = .84, range 19-23) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 95.3 กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 จำนวนใกล้เคียงกันคือ เป็นนิสิตชั้นปี

ที่ 3 ร้อยละ 48.8 และเป็นนิสิตชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 51.6 เกือบทั้งหมดคนนับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 95.2) มีส่วนน้อยมากที่นับถือศาสนาคริสต์หรืออิสลาม ส่วนมากมีพี่น้องที่เกิดจากบิดามารดาเดียวกันรวมทั้งตัวเองด้วย 2 คน (ร้อยละ 51.4) รองลงไปมีพี่น้อง 3 คน (ร้อยละ 25.3) ประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรที่ศึกษาเป็นบุตรคนแรกของครอบครัว (ร้อยละ 53.4) และเป็นบุตรคนที่สองของครอบครัวร้อยละ 29.2 ส่วนใหญ่มารดาเป็นผู้ให้การเลี้ยงดูตั้งแต่เล็ก (ร้อยละ 83.0) รองลงไปเป็นญาติใกล้ชิด (ร้อยละ 11.1) ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวร้อยละ 70.6 และครอบครัวขยายร้อยละ 29.4 นิสิตส่วนใหญ่ร้อยละ 92.1 อาศัยอยู่กับบิดามารดา มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่อาศัยอยู่กับญาติคนอื่น ๆ และมีบิดาหรือมารดาเป็นผู้อุปการะส่งเสียเลี้ยงดูและให้ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.5) มีเพียงส่วนน้อยที่ได้รับค่าใช้จ่ายและการส่งเสียเลี้ยงดูจากญาติคนอื่น ๆ

สถานภาพสมรสของบิดามารดาส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่และอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 77.8 ที่เหลือร้อยละ 22.2 บิดามารดาแยกกันอยู่ หย่า หรือม่าย อาชีพของบิดาทำเกษตรกรรมร้อยละ 29.2 และรองลงไปคือรับราชการร้อยละ 22.9 มารดามองชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนมากเช่นกันคือร้อยละ 31.2 รองลงไปอาชีพรับจ้างร้อยละ 19.3 ส่วนใหญ่ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 10,000 บาท หรือน้อยกว่า (ร้อยละ 48.2) รองลงมา 10,000-20,000 บาท (ร้อยละ 30.4) จำนวนสมาชิกในครอบครัวทั้งหมดส่วนมากมี 4 คนร้อยละ 35.3 รองลงไปมี 5 คน ร้อยละ 21.8

2. คะแนนความฉลาดทางอารมณ์และคะแนนพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่น

คะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 163.58 (range = 124-198, SD = 14.72) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของคนไทย (กรม

สุขภาพจิต, 2543) และเมื่อแยกเป็นคะแนนความฉลาดทางอารมณ์รายด้าน คือด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์แต่ละด้านอยู่ในเกณฑ์สูง ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนแยกตามองค์ประกอบย่อยแต่ละด้านก็อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานเช่นเดียวกัน (ตารางที่ 1)

คะแนนพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่นบ่งชี้ถึงการมีพฤติกรรมการแสดงออกทางสังคมของนิสิตพยาบาล คะแนนยิ่งน้อยหมายถึงการมีพฤติกรรมแสดงออกเหมาะสมมาก พบว่าคะแนนพฤติกรรมแสดงออกของนิสิตพยาบาลมีค่าเฉลี่ย 10.23 (range = 3-22, SD = 4.04) ซึ่งคะแนนที่ค่อนข้างน้อยนี้ หมายความว่าโดยเฉลี่ยแล้วประชากรที่ศึกษามีพฤติกรรมการแสดงออกทางสังคมเหมาะสมในระดับมาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม และแยกเป็นรายด้าน

ความฉลาดทางอารมณ์	เกณฑ์มาตรฐาน	คะแนน	
		X	SD
โดยรวม	138-170	163.58	14.72
องค์ประกอบด้านดี	คะแนนเต็ม 72	55.67	5.05
1. กวบนตนเอง	14-18	18.71	2.06
2. เห็นใจผู้อื่น	16-21	19.27	2.22
3. รับผิดชอบ	17-23	20.70	2.16
องค์ประกอบด้านเก่ง	คะแนนเต็ม 72	54.64	6.02
1. มีแรงจูงใจ	15-21	18.70	2.31
2. ตัดสินใจและแก้ปัญหา	14-20	17.77	2.60
3. สัมพันธ์ภาพ	15-21	18.17	2.63
องค์ประกอบด้านสุข	คะแนนเต็ม 64	50.26	5.95
1. กุมใจตนเอง	9-13	11.76	1.76
2. พอใจชีวิต	16-22	18.25	2.71
3. สุขสบายใจ	15-21	19.25	2.64

3. ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และพฤติกรรมการแสดงออกของนิสิต

ปัจจัยครอบครัว ได้แก่ รายได้ครอบครัว ชนิดของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว สถานภาพสมรสของบิดามารดา และผู้ที่ให้การเลี้ยงดูใกล้ชิด ตั้งแต่เล็ก พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ และพฤติกรรมการแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่าความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมกับพฤติกรรมการแสดงออกมีความสัมพันธ์กันทางลบในระดับปานกลาง ($r = -.63, p < .001$) หมายถึงนิสิตพยาบาลที่มีความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมสูง จะมีพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์เป็นรายด้าน พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่านิสิตที่ยังมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุขอยู่ในเกณฑ์สูง ก็จะมีพฤติกรรมแสดงออกเหมาะสม ($r = -.43, p < .001, r = -.58, p < .001$ และ $r = -.61, p < .001$ ตามลำดับ) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม และแยกเป็นรายด้านกับคะแนนพฤติกรรมแสดงออกของนิสิตพยาบาล

ความฉลาดทางอารมณ์	พฤติกรรมแสดงออก
โดยรวม	-.63***
ด้านดี	-.43***
ด้านเก่ง	-.58***
ด้านสุข	-.61***

*** $p < .001$

4. การวิเคราะห์ตัวทำนายที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแสดงออกของนิสิตพยาบาล

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้แปลงตัวแปรนามบัญญัติเป็นตัวแปรหุ่น เพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนในการทำนายของตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่าคงที่ (Homoscedasticity) และไม่มีปัญหาความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (Multicollinearity) โดยที่ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r) ของตัวแปรอิสระแต่ละคู่ไม่มากกว่า .70 ดังนั้นตัวแปรอิสระทุกตัวสามารถนำมาวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณได้ ในขั้นตอนแรกใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมาตรฐาน (Standard regression) พบว่า ลักษณะครอบครัว (เดี่ยว กับ ขยาย) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ($< 10,000$ กับ $> 10,000$) สถานภาพสมรสของบิดามารดา (อยู่ด้วยกัน กับ ไม่ได้อยู่ด้วยกัน) จำนวนสมาชิกในครอบครัว ผู้ที่ให้การเลี้ยงดูตั้งแต่เล็ก (มารดา กับ คนอื่นๆที่ไม่ใช่มารดา) และ ความฉลาดทางอารมณ์ สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมแสดงออกของนิสิตพยาบาลได้ร้อยละ 40.5 แต่อย่างไรก็ดี ตัวแปรอิสระทั้ง 6 นั้น ไม่ใช่ตัวทำนายที่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกตัว

ในลำดับต่อไปใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression) ในการพิจารณาสมการที่ดีที่สุด (The best model) เพื่อสรุปว่าตัวแปรอิสระใดมีอำนาจในการทำนายมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวแปรอิสระเพียงตัวเดียวที่สามารถทำนายพฤติกรรมแสดงออกของนิสิตพยาบาลได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 3) โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมแสดงออกของนิสิตพยาบาลได้ร้อยละ 40.0 ($R^2 = .400$) และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (B) = $-.174$ หมายความว่า เมื่อคะแนนความฉลาดทางอารมณ์

เพิ่มขึ้น 1 หน่วย คะแนนพฤติกรรมการแสดงออกของนิสิตพยาบาลลดลง .174 หน่วย ความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถเขียนเป็นสมการทำนายในรูปของคะแนนดิบได้ดังนี้

ความฉลาดทางอารมณ์ = $38.646 - .174$ (พฤติกรรมแสดงออกของนิสิตพยาบาล)

ตารางที่ 3 ค่าสถิติการวิเคราะห์หาค่าทำนายที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแสดงออกของนิสิตพยาบาลโดยวิธีวิเคราะห์หาค่าด้อยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression)

ตัวแปรอิสระ	R ²	B	β	t
ความฉลาดทางอารมณ์	.400	-.174	-.632	-12.862***
ค่าคงที่	38.646			
F _{1, 244}	165.172***			
R ²	.400			
R ² adjust	.397			

*** p<.001

การอภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาที่พบว่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตทั้งโดยรวมและองค์ประกอบด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข อยู่ในเกณฑ์ปกติมาตรฐานของประชาชนไทยตามมาตรฐานของกรมสุขภาพจิต แสดงว่านิสิตมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามปณิธานและความคาดหวังของการเป็นพยาบาลที่ดีและสอดคล้องกับความคาดหวังของบัณฑิตไทยในอนาคต (ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2542) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุธีร์ อินตะประเสริฐ เบญจลักษณ์ มณีทอง และ ณรงค์ มณีทอง (2546) ที่พบว่านักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1 ส่วนใหญ่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ในระดับสูง และ สายสุณีย์

สุครเดมิย์ (2543) และ สุตารัตน์ หนูหอม (2544) ที่พบว่าพยาบาลส่วนใหญ่มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์สูง ในการศึกษาครั้งนี้เมื่อแยกแต่ละองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ พบว่านิสิตมีความฉลาดทางอารมณ์ในด้านดี สูงเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือด้านสุข และด้านเก่ง ตามลำดับ นับว่าเป็นสิ่งที่ดีและเหมาะสม เนื่องจากต่อไปในอนาคตนิสิตจะเป็นพยาบาลที่สามารถควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเองและรู้จักเห็นใจผู้อื่น สามารถแสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม รู้จักให้และรับ รู้จักยอมรับผิดและให้อภัย มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน (กรมสุขภาพจิต, 2543) และจะสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในทุกๆ ด้านของการดำเนินชีวิตในอนาคตต่อไป (Goleman, 1998, Gibbs, 1995) คะแนนพฤติกรรมของนิสิตที่พบว่ามีความประพฤติแสดงออกทางสังคมเหมาะสม แสดงว่าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับการจะเป็นพยาบาลในอนาคต มีการแสดงออกอย่างเหมาะสม ทั้งในเหตุการณ์ทั่วไป และในวิชาชีพ มีการแสดงความเห็นอกเห็นใจ และรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา (หลุยส์ จำปาเทศ, 2533)

2. ปัจจัยพื้นฐานทางครอบครัวซึ่งได้แก่ รายได้ครอบครัว ชนิดของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว สถานภาพสมรสของบิดามารดา และผู้ที่ให้การเลี้ยงดูใกล้ชิดตั้งแต่เด็ก ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่าความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ในส่วนของการปัจจัยพื้นฐานทางครอบครัวกับความสัมพันธ์ของพฤติกรรมแสดงออก ได้มีการศึกษากันอย่างกว้างขวาง แต่เป็นการศึกษาในลักษณะที่เป็นพฤติกรรมที่จำเพาะ เช่น พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (รัชวัลย์ บุญโถม และ วัชรีย์ อุจะรัตน์, 2542) พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

(บัวทิพย์ ใจตรงดี, 2545) พฤติกรรมการตัดสินใจในการทำงาน (ชลิดา รัตนชลธาร, 2545) และพฤติกรรมการเผชิญความเครียด (สุตารัตน์ หนูหอม, 2544) เป็นต้น ส่วนในการศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาพฤติกรรมการแสดงออกโดยทั่วไปของนิสิต ที่แบ่งออกเป็นการแสดงออกที่เหมาะสมกับไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นลักษณะพฤติกรรมที่ค่อนข้างกว้าง อีกทั้งตัวแปรปัจจัยพื้นฐานทางครอบครัวที่เลือกมาศึกษาในครั้งนี้คือ รายได้ครอบครัว ชนิดของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว สถานภาพสมรสของบิดามารดา และผู้ที่ให้การเลี้ยงดูใกล้ชิดตั้งแต่เล็ก อาจยังไม่ครอบคลุมและครบถ้วนดีพอ การวิจัยในอนาคตควรต้องนึกถึงตัวแปรครอบครัวอื่นๆ ได้แก่ ลักษณะและวิธีการการเลี้ยงดูบุตรของครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัว และการใช้เวลาร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น ซึ่งจุดนี้เป็นสิ่งที่จะเปิดช่องว่างให้ได้มีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมมากขึ้น เพื่อค้นหาว่าปัจจัยครอบครัวใดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแสดงออก

แต่อย่างไรก็ดี ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่านิสิตพยาบาลที่มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์สูง ก็จะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และสอดคล้องกับการศึกษาของหลายๆ ท่าน ได้แก่ สุตารัตน์ หนูหอม (2544) พบว่า เยาวชนอารมณ์ที่ดีและเหมาะสมมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการเผชิญความเครียดของพยาบาล ชลิดา รัตนชลธาร (2545) พบว่าพยาบาลที่มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์สูงก็จะมีพฤติกรรมการตัดสินใจที่ดีและเหมาะสมมาก และ บัวทิพย์ ใจตรงดี (2545) พบว่าวัยรุ่นหญิงที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงก็จะมีพฤติกรรมเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำ เป็นต้น และในการวิจัย

ครั้งนี้ศึกษาในประชากรที่เป็นนิสิตพยาบาลชั้นปีที่ 3 และ 4 ซึ่งผ่านการศึกษาในสถาบันพยาบาลมา 2 ปีแล้ว ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในช่วง 1-2 ปีแรก มีการจัดการศึกษาที่ช่วยส่งเสริมให้นิสิตพยาบาลได้มีการเรียนรู้ที่ดี รู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และเอาใจเขามาใส่ใจเรามากขึ้น จึงทำให้เป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์เหมาะสม และส่งผลให้มีพฤติกรรมการแสดงออกในระดับที่เหมาะสมด้วย

3. ความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวแปรเพียงตัวเดียวที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายพฤติกรรมการแสดงออกได้ร้อยละ 40 (ตารางที่ 3) จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าความฉลาดทางอารมณ์มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อพฤติกรรมการแสดงออก ดังนั้นถ้าต้องการได้พยาบาลที่มีพฤติกรรมการแสดงออกเหมาะสม ในการจัดหลักสูตรการศึกษาพยาบาลจึงควรจัดการเรียนการสอน ทักษะ ประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ในทุกๆ ด้าน ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 60 ของพฤติกรรมการแสดงออกไม่สามารถอธิบายได้จากการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากอาจมีอิทธิพลมาจากปัจจัยอื่นที่ไม่ได้นำมาศึกษา เช่น ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัวด้านอื่น ได้แก่ ลักษณะและวิธีการเลี้ยงดูบุตร สัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัว การใช้เวลาร่วมกันในครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลัก เป็นต้น หรืออาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีความคล้ายคลึงกันมาก การศึกษาวิจัยที่ผ่านมาเป็นการศึกษาในระดับของความสัมพันธเท่านั้น ไม่มีการศึกษาในระดับของการทำนาย ดังนั้นจึงไม่มีผลการวิจัยอื่นที่นำมาสนับสนุนผลการวิจัยนี้

นิสิตพยาบาลศาสตร มหาวิทยาลัยบูรพาที่

ศึกษาในครั้งนี้ นับได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและรายด้านอยู่ในเกณฑ์สูงเมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของประชาชนไทย และมีพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่พยาบาลในอนาคตจะเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมทั้งในเรื่องของความฉลาดทางอารมณ์ และการมีพฤติกรรมแสดงออกที่เหมาะสม ดังมีรายงานจากการศึกษาวิจัยของมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ในประเทศสหรัฐอเมริการะบุว่าความสำเร็จของผู้นำเป็นผลจากความฉลาดทางเชาว์ปัญญาเพียงร้อยละ 7 และอีกร้อยละ 93 เป็นผลมาจากความฉลาดทางอารมณ์ (กรมสุขภาพจิต, 2543, Goleman, 1998) และนักวิจัยด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมยังเชื่อมั่นว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จเหนือกว่าสติปัญญา (Weisinger, 1998) อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่านิสิตพยาบาลมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความสุขปรับตัวได้ดี และประสบความสำเร็จในชีวิตอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบว่านิสิตพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีความฉลาดทางอารมณ์และมีพฤติกรรมแสดงออกอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม จึงทำให้มั่นใจได้ว่านิสิตส่วนใหญ่จะสามารถปรับตัวได้ดีต่อหน้าที่การงานและชีวิตในอนาคต แต่อย่างไรก็ดีในการจัดการศึกษาให้กับนิสิตพยาบาลคณะพยาบาลศาสตร์ยังควรจัดโปรแกรมการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้นิสิตมีโอกาสพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้มีพฤติกรรมแสดงออกได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2. ในการศึกษานี้พบว่านิสิตบางรายมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ต่ำเล็กน้อยในองค์ประกอบบางด้าน ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะ

กรรมการโครงการให้คำปรึกษาแนะแนวควรร่วมกันจัดโปรแกรมพัฒนาให้แก่นิสิตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเรื่องการตัดสินใจและแก้ปัญหา และความภูมิใจในตนเองเพื่อให้นิสิตได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างสมบูรณ์ และมีความพร้อมเพื่อการเรียน การดำเนินชีวิต และการทำงานต่อไป

3. การศึกษาจะมีความสมบูรณ์ขึ้นหากได้ทำการศึกษาในทุกชั้นปี เนื่องจากจะทำให้ได้เห็นภาพรวมดีขึ้น และเมื่อแยกแต่ละชั้นปีทั้ง 4 ชั้นปี อาจทำให้เห็นรูปแบบของพัฒนาการของความฉลาดทางอารมณ์ และการมีพฤติกรรมแสดงออกของนิสิตได้อย่างชัดเจนขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การปรับหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้นและส่งผลให้มีพฤติกรรมในระดับที่เหมาะสม

4. ตัวแปรปัจจัยพื้นฐานทางครอบครัวอีกหลายอย่างที่ควรนำมาศึกษาเพิ่มเติมด้วยได้แก่ ลักษณะและวิธีการเลี้ยงดูบุตร สัมพันธภาพในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัว และการใช้เวลาร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

5. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ของกรมสุขภาพจิตที่ใช้ในการศึกษานี้ อาจนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมสุขภาพจิตของบุคคลในวัยเดียวกันกลุ่มอื่นๆได้ โดยใช้เป็นเครื่องมือในการคัดกรอง จำแนกกลุ่ม แล้วจัดโปรแกรมพัฒนาทักษะทางอารมณ์เสริมในองค์ประกอบที่บกพร่องเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับโครงสร้างพื้นฐานและศักยภาพของบุคคลหรือกลุ่มนั้นๆ ตลอดจนปัจจัยเกื้อหนุนทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะพยาบาลศาสตร์ และฝ่ายวิจัยของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย ขอขอบพระคุณคณะ

กรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ได้ให้
คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ขอขอบคุณกรมสุขภาพจิต
กระทรวงสาธารณสุข ที่อนุญาตให้ใช้เครื่องมือวิจัย
และขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ
ตอบแบบสอบถาม

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2543). *อีคิว : ความฉลาดทางอารมณ์*. กระทรวงสาธารณสุข นนทบุรี : สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต

กรมสุขภาพจิต. (2547ก). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์ : สืบค้นและนำมาใช้เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2547*, จาก <http://www.dmh.go.th/ebook/dl.asp?id=10>

กรมสุขภาพจิต. (2547ข). *แบบประเมินพฤติกรรมเด็กและวัยรุ่น : สืบค้นและนำมาใช้เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2547*, จาก <http://www.dmh.go.th/test/sdq/>

กัลยา นาคเพ็ชร์ และ วรณเพ็ญ อินทร์แก้ว. (2545). การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 10 (1), 15-24.

ชลิดา รัตนขจรธาร. (2545). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชลบุรี*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

ถวิล ชาราโกชน์ และ ศรัณย์ ดำริสุข. (2545). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาคน*. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ์.

ทิพย์ภา เชษฐุ์ชาวลิต. (2546). *จิตวิทยาพัฒนาการสำหรับพยาบาล*. สงขลา : ชานเมือง

การพิมพ์.

บัวทิพย์ ใจตรงดี. (2545). *ความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นหญิง*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลสตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์.

รัชวัลย์ บุญโถม และ วัชรีย์ อุจะรัตน์. (2542). สัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดา และบุตรในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาที่ใช้สารเสพติด. *วารสารสุขภาพจิตและจิตเวช*, 3, 101-116.

สายสุณีย์ สุกรเดมิย์. (2543). *ศึกษาเปรียบเทียบเชาวน์ปัญญากับเชาว์อารมณ์ของวิศวกร ครูพยาบาล นักร้อง และพระสงฆ์ ที่ประสบความสำเร็จ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุดารัตน์ หนูอม. (2544). *อิทธิพลของเชาวน์อารมณ์ที่มีต่อความเครียดและพฤติกรรมการเผชิญความเครียดของพยาบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลศิริราช*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุธีร์ อินตะประเสริฐ เบญจลักษณ์ มณีทอง และ ณรงค์ มณีทอง. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และระดับความเครียดของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1 คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 48(4), 231-238.

ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. (2542). *รายงานการประชุมระดับชาติ ครั้งที่ 2 "บัณฑิตไทยในอุดมคติ"*. กรุงเทพฯ : อัดสำเนา.

หลุยส์ จำปาเทศ. (2533). *จิตวิทยาสัมพันธ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bar-On, R. (1997). *The Emotional Quotient Inventory (EQ-I) : Technical manual*. Toronto, Canada : Multi-Health Systems.

Berk, L. E. (2003). *Child development* (6th ed.). Boston : Ablongman.

Gibbs, N. (1995). *Emotional intelligence : Why it can matter more than IQ*. New York :

Bantum Books.

Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. New York : Bantam Books.

Weisinger, H. (1998). *Emotional intelligence at work : The untapped edge for success*.

San Francisco : Jasey-Bass.

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University